



Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och
jordbruksvetenskap

Arbete eller kall?

- En studie kring hur landsbygdsutvecklare arbetar med landsbygdsutveckling

Work or driving spirit?

- A study of how rural developers works with rural development

Matilda Schmidt

Arbete eller kall?

- En studie kring hur landsbygdsutvecklare arbetar med landsbygdsutveckling

Work or driving spirit?

- A study of how rural developers works with rural development

Matilda Schmidt

Handledare: Kjell Hansen, Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för stad och land

Examinator: Yvonne Gunnarsdotter, Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för stad och land

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå, G2F

Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling

Kurskod: EX0523

Program/Utbildning: Agronomprogrammet - landsbygdsutveckling

Utgivningsort: Uppsala

Publiceringsår: 2016

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Landsbygdsutvecklare, landsbygdsutveckling, organisationer, utveckling, mellanhand, kontakter, nätverk och socialt kapital

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land

Sammanfattning

Denna uppsats bygger på en kvalitativ undersökning av yrkesrollen som landsbygdsutvecklare utformas inom olika organisationer. Syftet var i första hand att ta reda på hur respektive landsbygdsutvecklare utövade sina tjänster, vilka skillnader och likheter som fanns i yrkesrollen. Jag intervjuade tre personer i tre olika organisationer: Hushållningssällskapet, Falu kommun och Leader Sörmlandskusten. Att studera informanterna på nära håll gav mig kunskap om hur informanternas arbetade som 'broker' eller mellanhand och hur de utvecklade sitt nätverk och sina kundrelationer, det så kallade sociala kapitalet. Genom landsbygdsutvecklarnas arbete inom respektive organisationer, uppstod skillnader i utövandet. Men gemensam nämnare var behovet av ett starkt socialt kapital, för att kunna agera som 'broker' eller mellanhand. Oavsett hur landsbygdsutvecklaren utövar sin yrkesroll och i vilken typ av organisation, finns en stark vilja att utveckla landsbygden. Intervjuerna och observationerna visade också att två av de tre informanterna inte hade en tydlig gräns mellan arbete och privatliv, medan den tredje informanten visade på starkt engagemang men kunde dra en linje mellan arbete och fritid.

Abstract

This thesis builds on a qualitative analysis of the professional roles of rural developers in different organizations. The purpose was primarily to find out how rural developers exercised their services, as well as differences and similarities between the influences of organizational settings. I interviewed three people in three different organizations, Hushållningssällskapet in Skåne, Falukommun och Leader Sörmlandskusten. Studying the informants closely gave me knowledge about their roles as 'broker' or middleman, and how they developed their networks and customer relations, the so called social capital. Through the work of the rural developers, the differences in practices became apparent. But the common denominator was the need for a strong social capital, in order to act as 'broker' or middleman. Regardless of how the rural developer exercises his or her profession and the type of organization, there is a strong will to develop rural areas. The interviews and observations also showed that two of the three informants did not have a clear boundary between work and private life, while the third informant showed strong commitment but was able to draw a line between work and leisure.

Innehåll

1	Inledning	1
1.1	Syfte och mål	2
1.2	Frågeställning.....	2
1.3	Avgränsning.....	3
2	Metod	3
2.1	Intervjuer.....	3
2.2	Observationer	5
3	Broker och Socialt kapital.....	6
4	Landsbygdsutvecklarnas arbete	9
4.1	Christer Yrjas och Hushållningssällskapet.....	9
4.2	Jacqueline Hellsten och Leader Sörmlandskusten	10
4.3	Hanne Stenback och Falu Kommun.....	12
5	Att förstå vad landsbygdsutvecklarna gör	13
5.1	De betydelsefulla kontakterna	14
5.2	Kontaktnätens betydelse	18
6	Diskussion	23
7	Slutord.....	24
8	Referenser	25

1 Inledning

Landsbygdsutvecklare är ett yrke som kan innebära många olika former av arbetsuppgifter. Det vanligaste är att landsbygdsutvecklaren arbetar med olika utvecklingsåtgärder för landsbygdsbefolkningen. Tjänster som landsbygdsutvecklare utövar finns både i offentlig, privat och ideell sektor, exempelvis inom kommun, Hushållnings-sällskapet och Leader.

Jag studerar till agronom med inriktning landsbygdsutveckling på Sveriges lantbruksuniversitet. Under min studietid har det varit ganska otydligt vad man kan arbeta med för sorts projekt och på vilket sätt landsbygdsutvecklare arbetar inom de olika organisationerna. Eftersom utbildningen är relativt ny och startade först år 2008 har inte så många examinerade kommit ut på arbetsmarknaden och yrkesrollen blir då ganska otydlig. Detta gjorde mig nyfiken på vad yrket kunde innebära och jag valde att följa tre olika informanter, från tre olika organisationer som representerar privat, offentlig och ideell sektor. Jag har följt dessa personer var och en för sig i tre dagar och genom observationer och samtalsintervjuer fått fram det material som ligger till grund för denna uppsats.

Landsbygdsutvecklaren position och arbetsuppgifter inom de olika organisationerna påverkar hur yrkesrollen utformas och gestaltas. I och med detta blir landsbygdsutveckling ett brett yrke som det kan vara svårt att förklara när man får frågan om vad man kan bli efter studierna inom programmet Agronom med inriktning landsbygdsutveckling. Denna studie ger en bredare inblick i vad man kan arbeta med som landsbygdsutvecklare.

1.1 Syfte och mål

Syftet med denna uppsats är att beskriva hur landsbygdsutvecklare arbetar med landsbygdsutveckling och hur de skapar nya möjligheter i lokala sammanhang med hjälp av sin yrkesroll och utifrån sin organisation. Uppsatsen påvisar en del av de funktioner och kontakter som landsbygdsutvecklaren har som verktyg.

1.2 Frågeställning

Det som gjorde att jag fick upp ögonen för forskningsfrågan är att det finns väldigt lite material om hur landsbygdsutvecklare arbetar inom olika organisationerna. Redan innan uppsatsskrivandet började, bestämde jag mig för en beskrivande uppsats eftersom jag vill förklara mer utförligt hur landsbygdsutvecklare arbetar med landsbygdsutveckling. Detta är anledningen till att min forskningsfråga har formulerats på ett beskrivande sätt. Jag har särskilt intresserat mig för vilka likheter och skillnader som finns mellan olika landsbygdsutvecklare inom de olika organisationerna. Eftersom det finns så lite information kring hur landsbygdsutvecklare arbetar och vad de utövar har forskningsfrågan formulerades på detta sätt:

- Hur arbetar landsbygdsutvecklare med landsbygdsutveckling inom de olika organisationerna?

1.3 Avgränsning

Eftersom detta är en kandidatuppsats och därmed har tillkommit inom en ganska snäv tidsram, valde jag att söka upp landsbygdsutvecklare utifrån mitt befintliga kontaktnät och genom mitt kontaktnäts kontakter. Detta gav mig kontakter med tre positiva informanter som ville ställa upp i denna studie. Dessa tre utgör också uppsatsens avgränsning och observationerna skulle ske i tre dagar hos respektive landsbygdsutvecklare. Eftersom dessa personer var spridda över landet kom fältarbetet att ta ca tre veckor i anspråk. Tiden blev därmed en begränsande faktor för studien.

2 Metod

I detta avsnitt kommer jag att förklara vilka metoder som använts vid insamlingen av det empiriska materialet, som ligger till grund för uppsatsen. För att få en bra förståelse för landsbygdsutvecklarnas arbete valde jag metoderna samtalsintervjuer och observationer.

2.1 Intervjuer

Mina informanter är tre landsbygdsutvecklare, valda med tanke på att de representerar tre olika organisationer. Christer Yrjas från Hushållningssällskapet i Skåne, Hanne Stenback från Falu Kommun och Jacqueline Hellsten hos Leader Sörmlandskusten. Det empiriska materialet består av intervjuer och observationer, utförda som fältarbeten. En av informanterna känner jag sedan tidigare och var medveten om att det kunde påverka materialinsamlingen. Här var det särskilt viktigt för mig att förtydliga min roll som observatör och intervjuare att jag bara skulle vara med som distanserad medaktör.

Den typ av fältarbete som jag genomfört kännetecknas av att sträva efter att vara en del av de sociala och fysiska miljöerna där informanterna finns och att få en inblick i hur de verkar och arbetar. Min ambition var att få en helhetsbild av hur landsbygdsutvecklare arbetar med landsbygdsutveckling. Valet av fältarbete som metod möjliggör närhet och igenkännande av de studerade relationerna. Det önskade tillvägagångssättet var att följa tre landsbygdsutvecklare i tre olika organisationer, och genom mitt val av metod få en förståelse för landsbygdsutvecklarnas vardag (Kaijser & Öhlander 2011).

Jag tillbringade tre dagar hos varje landsbygdsutvecklare och organisation, mina intervjuer var till stor del ostrukturerade och kan kallas för samtalsintervjuer, beroende på vad som hände och iaktogs under fältarbetets gång. Syftet med samtalsintervjuerna var att undersöka hur landsbygdsutvecklarna samspelade med sin omgivning. Genom observationer och informella samtal ger denna metod oftast en bättre kunskap om personen än planerade och strukturerade intervjuer. En väldigt liten del av frågorna var strukturerade i syfte att komma ihåg de specifika ämnen som jag ville ha besvarade, exempelvis frågor om hur landsbygdsutvecklarnas bakgrund såg ut (Kvale & Brinkmann 2009). Kombinationen av intervjuer och observationer har gett mig ett material med högt informationsvärde. Resultatet av att upptäcka skillnaden mellan bilden av hur man gör och vad man faktiskt gör som landsbygdsutvecklare blir tydligare. Landsbygdsutvecklarna tog för givet att jag hade insikt om deras arbetsuppgifter, men under observationerna uppstod frågor hos mig som observatör och som jag ställde senare vid samtalsintervjuerna. Med hjälp av en röststyrd bandspelare vid samtalsintervjuerna kunde

jag senare återgå till de sekvenser som gav ett mer innehållsrikt material att analysera (Kajiser & Öhlander 2011).

2.2 Observationer

Observationerna genomfördes för att inte gå miste om det människor tar för givet och inte berättar vid intervjuerna och för att ge mig en känsla av hur landsbygdsutvecklarens vardag ser ut i verkligheten. Mina beskrivningar försöker att fånga skilda fenomen ur det dagliga livets interaktion och gestaltning, i olika situationer som fysiska, sociala och kulturella sammanhang. Mina observationer har sin ingång i *platsbaserade observationer* eftersom landsbygdsutvecklarna jag observerat har jobbat i olika organisationer på olika platser, med gemensam utgångspunkt i att de arbetar som landsbygdsutvecklare. Eftersom jag samlat material från flera olika platser har jag bedrivit ett ”multilokalt” fältarbete. Den geografiska platsen är inte det intressanta i sammanhanget, utan yrkesgruppen som rör sig mellan olika fysiska platser. Den platsbundna observationen innebär att vistas på en plats en kortare eller längre tid och observera vad som händer, delta i olika aktiviteter som distanserad medaktör (Kajiser & Öhlander 2011).

Observationerna dokumenterades både under och efter fältarbetets gång när det fanns tid över, till exempel under tiden som landsbygdsutvecklaren svarade på mejl. Jag har också gjort anteckningar kring observationer när informanterna varit upptagna med annat. Därför har min dokumentation inneburit att jag inte missat så många viktiga detaljer, eftersom det kunde hända många saker på en dag i deras yrkesroll som landsbygdsutvecklare.

3 Broker och Socialt kapital

Yrket landsbygdsutvecklare omfattar en mängd olika uppgifter men de främsta är att fungera som mellanhand i kontakter mellan ideella organisationer och offentliga inrättningar, eller med de organisationer som landsbygdsutvecklarna representerar. Detta ger landsbygdsutvecklarna en position som mellanhand eller 'broker', dvs. en position som kan överbrygga avstånd mellan olika aktörsgrupper och organisationer. Rollen som broker visade sig vara nära förknippad med ett personligt engagemang och ett brett uppbyggande av kontakter.

Socialt kapital

För att kunna fungera som mellanhand behöver landsbygdsutvecklaren bygga upp ett förtroende för sig själv såväl inom den egna organisationen som med andra aktörer. För att beskriva detta förtroende använder jag begreppet '*socialt kapital*':

"[...]deltagandet i organisationsvärlden som skapar ett socialt kapital, som innebär att medborgarnas mellanhavanden kan bygga på förtroende för andra människor i samhället."(Putnam 2001:8)

För att människor ska våga samarbeta krävs förtroende och tillit för motparten. Grundtanken i ett samarbete är att det finns en uttalad ömsesidighet. Landsbygdsutvecklarens kontakter inom organisationslivet bygger på starka sociala normer. Exempel på sociala normer är att det finns en stark samhörighet, att folket på platsen och landsbygdsutvecklarna strävar åt samma håll och att man respekterar de underförstådda regler och förväntningar som finns. Landsbygdsutvecklarens kontaktnät måste upprätthållas och vidareutvecklas för att i

slutänden kunna hjälpa ideella krafter på landsbygden för att kunna nå sina mål (Putnam 2001).

En kritik som riktats mot begreppet socialt kapital är att det är för vagt. Begreppet betyder ibland att människor känner tillit och förtroende till varandra, ibland syftar begreppet på de nätverk människor skapar, såväl formella som informella (jfr. Hall 1999, Newton 1999). I uppsatsen har jag inte närmare gått in på dessa otydligheter, utan har använt begreppet för att peka på hur förtroende byggs genom landsbygdsutvecklarnas verksamheter, oavsett om det sker via formella eller informella vägar.

Landsbygdsutvecklarnas kompetens, verktyg och utbildning har inget värde om det inte understöds av ett socialt kapital, att människor i nätverket får ta del av detta på samma sätt som landsbygdsutvecklarna får ta del av kontaktnätets kompetenser. Nätverket består av olika kontakter som landsbygdsutvecklaren har. Kontakterna kan var knutna direkt till projekt man arbetar med, eller de kan vara mer bestående, t.ex. med personer från andra organisationer som man träffar regelbundet på olika möten. I tanken om att se kontakterna som ett nätverk ligger vanligtvis också en idé om att medlemmarna utgör ett slags resurser för varandra: de kan på olika sätt underlätta den egna verksamheten. Det är funktionen att vara resurs för varandra som gör att förtroendet - det sociala kapitalet - blir viktigt. I den meningen tenderar nätverk att ses som personliga kontakter, även om det sociala kapitalet kan finnas inom och mellan både det privata området, det offentliga rummet och ideella sammanhang, beroende på hur det förvaltas och fördelas utifrån vilka kontakter som finns att samarbeta med (Putnam 2001).

Mina informanterns arbete omfattar att fånga upp så många idéer och projekt som landsortsbefolkningen önskar genomföra, vidareutveckla projektansökningarna och vara behjälpliga med sitt eget kontaktnät. Här ingår även att utveckla det nätverk som kan sägas följa med inkommande projektförslag. Förtroendet inom det befintliga, uppbyggda sociala nätverket är viktigt att vårda och utveckla för att skapa nya möjligheter.

Broker

Idén om "Broker" eller "mäklare" är hämtat från en ekonomisk diskurs där den främst handlar om att kunna förmedla kontakter mellan säljare och köpare, som t.ex. hos en fastighetsmäklare. I andra sammanhang kan man tala om en 'broker' som en katalysator, som får saker att hända mellan två skilda aktörer. I uppsatsen använder jag begreppet för att peka på den betydelsefulla roll landsbygdsutvecklare har, t.ex. när det gäller att lotsa utvecklingsgrupper genom en ansökningsprocess. Att peka ut landsbygdsutvecklarna som mellanhänder visar på att deras uppgift inte är att lösa problem för andra, utan snarare att hjälpa andra aktörer att hitta rätt väg när de själva vill arbeta med att lösa problem eller åstadkomma utveckling. På det sättet lyfter begreppet fram en särskild aspekt av landsbygdsutvecklarnas arbete som särskilt intressant (Bierschenk, Chauveau et al. 2002, Lewis and Mosse 2006).

4 Landsbygdsutvecklarnas arbete

4.1 Christer Yrjas och Hushållningssällskapet

Christer Yrjas är uppvuxen i Sundsvall och läste till Mark/växtagronom på Sveriges lantbruksuniversitet i Uppsala mellan 1992 och 1999. Efter studierna började han arbeta på Länsstyrelsen i Stockholm med den så kallade K2-verksamheten som fanns i dåvarande landsbygdsprogrammet. K2-verksamheten syftar till att främja social och ekonomisk utveckling med hjälp av utbildningsinsatser på landsbygden (Jordbruksverket 2008). Enligt Yrjas var det ingen annan som arbetade med K2-verksamhet på Länsstyrelsen i Stockholm, och han tog tag i detta för att han tyckte att det var väldigt intressant. Därefter tog Yrjas tjänstledigt från Länsstyrelsen, för att uteslutande arbeta med Greppa Näringen på Länsstyrelsen i Skåne. Efter tjänstledigheten från Länsstyrelsen i Stockholm utlyste Hushållningssällskapet i Skåne en tjänst som landsbygdsrådgivare. När Yrjas läste de utlysta kvalifikationerna för tjänsten var det som han säger - *check, check och check*. Yrjas började arbeta på Hushållningssällskapet Skåne år 2007 och hans tjänst omfattar idag 60 %. Under intervjun påpekade Yrjas att han inte ser sig som en landsbygdsutvecklare utan mer som en landsbygdsrådgivare, eftersom det inte är han som utvecklar utan har en rådgivandefunktion, men i resten av min text kallas Yrjas för landsbygdsutvecklare. Nedan kommer ett direkt citat av hur Yrjas beskrev sin yrkesroll:

”Jag är inte tjänsteman! Jag ser mig inte som landsbygdsutvecklare, jag ser mig som landsbygdsrådgivare och landsbygdsprojektledare i olika typer av projekt som jag utvecklar. Jag gör den distinktionen och

jag inte vill använda begreppet landsbygdsutvecklare eftersom det inte är jag som utvecklar utan jag har en katalyserande funktion och kan hjälpa till, det är den ingången jag tycker vi supportar systemet.”

(Christer Yrjas)

Hushållningssällskapet i Skåne har funnits sedan år 1814 då de första sällskapen bildades i Malmöhus och Kristianstad. 2015 gick hushållningssällskapen i Kristianstad och Malmöhus samman under namnet Hushållningssällskapet Skåne för att stärka verksamheten och samordna resurser. Sällskapet kallar sig för en kunskapsorganisation och arbetar med rådgivning, fältförsöksverksamhet, projekt inom jordbruk och landsbygdsutveckling, mat och hälsa, och driver dessutom eget lantbruk (Hushållningssällskapet u.å: a). Idag arbetar ca 160 personer inom Hushållningssällskapet Skåne och Yrjas är en av deras två landsbygdsrådgivare.

”Landsbygden i Skåne är fantastisk. Vi på Hushållningssällskapet arbetar för de näringar som vill utveckla landsbygdens resurser, till nytta för alla som bor och verkar där. Det sker genom företagsrådgivning, konsultuppdrag, utbildning, utvecklingsprojekt och försök.”(Hushållningssällskapet u.å: b)

4.2 Jacqueline Hellsten och Leader Sörmlandskusten

Hellsten är uppväxt på en gård i Södermanland och har tidigare arbetat ca 20 år inom textilbranschen. Idag driver hon en liten syateljé vid sidan av arbetet med Leader¹. För tio år sedan renoverade hon ett stort spannmålsmagasin på gården, mestadels använt till uthyrning för

¹ ”Själva ordet Leader är en förkortning av en fransk mening – Liaison Entre Actions de Développement de l’Economie Rurale. Det betyder "samordnade aktiviteter för ekonomisk utveckling på landsbygden" (Jordbruksverket, 2016).

bröllopsarrangemang men med tiden har Hellsten också utvecklat sitt koncept med stuguthyrning. Hon har också ett stort intresse för teater, när tiden räcker till. Vid restaureringen av det gamla spannmålmagasinet sökte Hellsten pengar från Leader som också beviljades. Det var första gången hon kom i kontakt med EU-stöd, vilket i sin tur utökade hennes befintliga kontaktnät. Nya Leaderområden skulle bildas och enligt Hellsten själv är hon duktig på att nätverka, vilket ledde till inbjudningar och olika informationsmöten. Hellsten tackade ja till en inbjudan från Länsstyrelsen där de efterfrågade någon som ville skriva projektstrategin för nya Leader. Ett led i utvecklingen var att Leader sökte en verksamhetsledare inom LAG och som hjälper till med att hantera de projekt som söks hos Leader. Strategigruppen för Leader uppmanade Hellsten att söka tjänsten som verksamhetsledare, vilket hon också gjorde och efter ansökan fick hon tjänsten.

Vad Hellsten förväntas åstadkomma beskrivs så här av den ansvariga myndigheten, Jordbruksverket:

”Lokalt ledd utveckling genom Leadermetoden innebär att kunna engagera sig i utvecklingen av sin bygd och kunna få stöd för sina utvecklingsprojekt. Tanken är att lokal utveckling genomförs mest effektivt av dem som bor och verkar i ett område.” (Jordbruksverket 2016)

I det landsbygdsprogram som löper från 2014 är Leader en del av det som kallas Lokalt Ledd Utveckling (LLU), som integrerar medel från fyra olika fonder: Jordbruksfonden, Havs- och fiskerifonden, Socialfonden och Regionalfonden. Leadermetoden utgår ifrån underifrånperspektiv, lokal kunskap och samarbete tanken är att utveckla samverkan mellan det offentliga, det privata och civilsamhället (Jordbruksverket 2016). Än så länge har Leader Sörmlandskusten,

som Hellsten arbetar inom, endast fått godkänt beslut om medel från Jordbruksfonden. Hellsten berättar att Leader Sörmlandskusten omfattar Salem, Södertälje, Trosa, Nyköping och Oxelösund. LAG, som är Leader-områdets styrelse, består av ett trepartnerskap som ska verka utifrån ideell, privat och offentlig sektor. Den lokala beslutsgruppen/styrelsen omfattar personerna som sitter med i LAG som beslutar vilka ansökningar som ska prioriteras (Jordbruksverket 2016).

4.3 Hanne Stenback och Falu Kommun

Stenback kommer från Falun och hennes främsta intressen är hållbarhet, livsmedelsproduktion och landsbygdsfrågor. Med sina intressen som grund började hon studera till Landsbygdsutvecklingsagronom, precis som jag nu gör. Under praktik på Sametingets Näringslivskontor tyckte Stenback var riktigt intressant och inspirerande. Till följd av praktikperioden handlade Stenbacks examensarbete om Sametinget och samisk mat. Förhoppningen var att få tjänst vid Sametinget efter avslutat examensarbete, men här påpekade Stenback att ingen som inte är född same arbetar vid Sametinget. Efter avslutade studier väntade Jordbruksverket, där uppgiften var att handlägga ansökningar, vilket Stenback inte alls trivdes med, eftersom hon ville vara med och utveckla och ge rådgivning i syfte att utveckla landsbygden. När en tjänst senare utlystes där Falu Kommun sökte en landsbygdsutvecklare till Näringslivskontoret sökte Stenback tjänsten och fick den.

” Falu kommun är till ytan en stor kommun som består av både tätorter, landsbygd och glesbygd. En stor del av invånarna i kommunen är bosatta utanför stadskärnan. Landsbygden ger rika möjligheter till boende, företagsamhet, turism, fritidsaktiviteter,

innovation och utveckling. De resurser som finns på landsbygden är avgörande för en hållbar utveckling och för att stärka kommunens attraktionskraft. Runt om på landsbygden och i de olika tätorterna arbetar intresseföreningar med att göra bygderna än mer attraktiva och trivsamma att bo och verka i. Genom kommunutveckling stöttar kommunen intresseföreningarnas arbete.”(Falun kommun 2016)

Stenback arbetar 100% och har varit på Falun Kommun i åtta månader. De är sju stycken på hennes avdelning och de är två stycken som är landsbygdsutvecklare, en är Stenback. Enligt Stenback är det bästa med tjänsteutövandet att hon får styra väldigt mycket själv och träffa många människor.

5 Att förstå vad landsbygdsutvecklarna gör

Genom att följa mina tre informanter under några dagar blev bredden i deras arbetsuppgifter och sätt att hantera dem tydlig. Informanterna möttes ständigt av nya frågor, i såväl helt nyuppkomna som mer välbekanta sammanhang och från både nya och välkända konstellationer av personer. De grundläggande dragen är dock en vilja och förmåga att kunna hjälpa landsortsbefolkningen, när de har idéer om nya projekt eller när lokala serviceinstitutioner eller liknande hotas av nedläggning. Ett av de främsta kännetecknen är att landsbygdsutvecklarna ingår i breda och mångfacetterade nätverk. En viktig del av det de gör, handlar om att vårda och utveckla dessa nätverk. Alla tre informanterna representerar sina organisationer och därmed har de också delvis olika förväntningar på sig. Det innebär att de också till en viss del har olika uppgifter och spelar rollerna som landsbygdsutvecklare på lite olika sätt. I fältarbetet blev det viktigt att försöka fånga just hur dessa 'organisationsrepresenterande' rollerna skiljde sig åt, men

också hur de respektive landsbygdsutvecklarna kommunicerade med omvärlden.

5.1 De betydelsefulla kontakterna

En av landsbygdsutvecklarens viktigaste uppgifter är att förmedla kontakter mellan å ena sidan olika grupper av landsbygdsboende och å andra sidan de organisationer och de resurser de har tillgång till. Med en term lånad från ekonomisk teori kan denna roll benämnas 'mellanhand' - eller 'broker'. I det här sammanhanget är landsbygdsutvecklaren största tillgång att hen besitter kunskap om båda sidorna i en process. När exempelvis Christer Yrjas engagerar sig i ett projekt kring skapandet av ett mälteri är det just rollen som broker som utvecklas. Projektet uppkom därför att det var svårt att få tag på lokal malt för ett lokalt mindre bryggeri. Strax därefter tog bryggaren kontakt med Yrjas med frågan om det skulle vara möjligt att starta ett lokalt mälteri. Yrjas första reaktion var att han vid tillfället hade för mycket att göra, så han valde att kontakta Hushållningssällskapets rådgivningschef, om det fanns någon kollega som hade tid för projektet, eftersom Yrjas själv var nästan fullbokad under denna tid. Vid ett första möte om hur bryggaren hade tänkt sig att starta upp mälteriet, visade det sig att det inte var ett litet projekt, utan ett större projekt som skulle omfatta en ordentlig arbetsinsats. Utifrån detta kände Yrjas att han, som rådgivare, i alla fall behövde engagera sig. Det första steget var att skriva en projektansökan för att få fram medel till en intresseundersökning för en provanläggning för att därefter gå vidare med projektering och kunna påbörja byggnationen. För att kunna söka medel från Leader, vilket var planen, bildades en projektgrupp, som fick ansvaret för att skriva ansökan. Här blev Yrjas broker-roll tydlig i det att han, eftersom han kunde Leaders regelverk, gick in och hjälpte

till med att utforma projektplan och budget. Projektet erhöll medel från Leader och kunde fortsätta med målet att kunna starta en provanläggning så fort som möjligt. Här fortsatte Yrjas vara projektet behjälplig och skrev en ny ansökan till Leader om 1,6 miljoner, som senare beviljades. Projektet pågick sedan i tre år, fram till hösten 2015. Mellanhandens roll i det här sammanhanget var främst att se till att ansökningarna och senare redovisningarna svarade upp till Leaders krav men kom också att växa i och med att det fanns väldigt lite kompetens i gruppen kring själva mättningsprocessen. Yrjas fick kontakt med en bonde på Gotland som hade byggt sin egen mälterianläggning, och Yrjas studerade den på plats tillsammans med projektgruppen. Gotlandsbonden byggde senare den anläggning som behövdes för projektet, inom ramen för erhållen budget. Färdiga anläggningar var alldeles för dyra i inköp och var aldrig aktuellt att införskaffa. I efterhand insåg projektgruppen att ansökan skulle ha skrivits på ett helt annat sätt. En större komplikation som uppstod under arbetets gång var elinstallationerna, som endast budgeterats till 10.000 kronor men i slutänden kostade 148.000 kronor. Med flera omprioriteringar i budgeten löstes dock de problem som uppstått och projektet kunde fortgå. Det ingår i broker-rollen inte bara att kunna förmedla kontakter, utan också att på ett flexibelt sätt kunna improvisera när oförutsedda problem uppstår.

Den förmedlande rollen blir än tydligare i samband med Hellsten, som arbetar direkt med Leaderprojekt. Hellsten själv ser detta primärt som att hon är entreprenör inom Landsbygdsutveckling. Innan hon började arbeta i LAG hade hon själv sökt medel från Leader och därmed förenar hon i sig själv såväl projektägarens som administratörens erfarenheter. Precis som för många som arbetar på lokal nivå med landsbygdsutveckling ser Hellsten inte uppgifterna som ett arbete,

utan snarare som en livsstil. Hennes broker-roll förenar därmed ett djupt känt personligt engagemang med den professionalitet och kunskap om Leaders regelverk, som hon skaffat sig som verksamhetsledare. När landsortsbefolkningen söker projektmedel hjälper Hellsten till med ansökningsformulären och budgeteringen. Projektmedel är till för att skapa utveckling, påpekar hon, och den utvecklingen ska enligt Leader byggas nedifrån och med hjälp av lokala aktörer. Som verksamhetsledare har hon kunskap till rådgivning om vad som behövs för att projekten ska fungera och godkännas. Eftersom LAG kontrollerar alla projekt och själva kontrolleras av såväl Länsstyrelse som av Jordbruksverket, är det viktigt att som rådgivare just kunna förmedla hur regelsystemet ser ut och vad det krävs av potentiella projektägare. Att kunna förmedla vad en ansökan ska innehålla, liksom att hjälpa till med eventuella kompletteringar är ett av de viktigaste inslagen i Hellstens arbetsuppgifter.

”Eftersom jag inte känner mig som en tjänsteman eller agerar som en tjänsteman så tänker jag utanför boxen, och pratar med människor på ett rakt och ärligt sätt, och förstår båda sidor.”(Jacqueline Hellsten)

Här får broker-rollen en tydlig profil som tonar ner tjänstemannasidan och där Hellsten ser sig själv som en mellanlänk med stark förankring i det lokala arbetet. I förlängningen av detta påpekar hon att Leaders huvuduppgift är att vara en länk mellan åtgärder som främjar och stärker landsbygdsutvecklingen och de medel som faktiskt finns att söka. Det regelverk och de lagar som finns inom landsbygdsutveckling är varken lätta att tolka eller hantera, och här finns Hellstens stora uppgift, i kommunikationen inom sitt eget nätverk. Handläggningstiden förkortas med hennes hjälp, eftersom hon är den person som vet exakt vart projektansökningarna ska skickas och hur de ska utformas.

Ett annat tydligt exempel på mellanhandsfunktion är Stenback som arbetar på Falu kommun. Här är emellertid betingelserna annorlunda jämförda med Yrjas och Hellstens, eftersom landsbygdsfrågorna på kommunal nivå snarast ingår i den allmänna välfärdspolitiken och därmed också ibland är sårbara poster i budgetförhandlingar. Hon måste därför vara flexibel för att kunna svara upp mot befolkningsgrupper som kan känna hot om att någon kommunal inrättning skulle hotas av nedläggning. Under min observationstid uppstod just ett sådant problem, nämligen att Kultur och Fritidsförvaltningen behövde omprioritera sina ekonomiska kostnader, eftersom budgeten krävde en rejäl åtstramning. Förslaget var att stänga tre bibliotek och ett antal fritidsgårdar. Stenback fick omprioritera sitt arbetsschema för att kunna delta i ett kvällsmöte för de bofasta på orten i Grycksbo, där tjänstemän från kommunen närmare förklarade orsakerna till och effekterna av nedläggningshoten. Under mötets gång var det uppenbart att byborna räknade med Stenbacks närvaro - och sannolikt också hennes stöd. Hon påpekade även i samtalsintervjun att hon ville att byborna skulle veta att hon fanns där för dem vid behov. Efter det utlysta mötet med Kultur och Fritidsförvaltningen diskuterade byborna med Stenback om hur fortsättningen skulle kunna se ut. Stenback nämnde även hur hon kunde hjälpa till med att ge förslag på vart byborna skulle kunna vända sig för att få hjälp med sina idéer om hur man kunde bevara biblioteken och fritidsgårdarna. I det här fallet blir broker-rollen mer problematisk och svårhanterlig eftersom det här rör sig om direkta intressekonflikter mellan de hon är satt att försvara och hjälpa, dvs. byborna i kommunen, och de som har anställt henne, dvs. politikerna. Sådana situationer kan lätt framkalla stress när hon försvarar symboliska värden för byarna och landsbygdsbefolkningen. Ordföranden för Landsbygdsrådet önskade att Stenback bokade in tid för ett nytt möte med politikerna. Därefter bytte man

ämne och diskuterade en afterwork som man önskade genomföra i Grycksbo, med kommunen och Stenbacks mellanhandshjälp.

Under hemresan från kvällsmötet påpekade Stenback att det är tråkigt att politiker inte förstår vad de gör i samband med att de fattar beslut som hotar landsbygden, exempelvis som att stänga ner bibliotek och fritidsgårdar. Stenback säger i förbifarten att detta drabbar ju inte politikerna. Byborna och Stenback tycker att det är alldeles för liten ekonomisk vinning med att stänga ner biblioteken i relation till vad det betyder för byborna. Stenback tycker också att det är tråkigt att man agerar så ensidigt, ett förslag skulle kunna vara att skolbiblioteken och folkbibliotekens verksamheter slås ihop. Här blir det tydligt att broker-rollen inte är en neutral position, utan en roll där Stenback faktiskt tar ställning och försöker förankra och bygga sitt sociala kapital bland byborna.

5.2 Kontaktnätens betydelse

En viktig del för landsbygdsutvecklarna är deras kontaktnät, dessa kontakter skapar möjligheter som i sin tur går att utnyttja på olika sätt. Inom organisationsväsendets deltagande kan ett *”socialt kapital”* skapas, ett begrepp som enligt Rober D. Putnam innebär att kontaktnät skapar förtroende för andra människor i samhället och minskar de sociala kostnaderna för att etablera samverkan (Putnam 2001). Människor vågar samarbeta med varandra, för att tillsammans kunna ta sig framåt. De sociala kostnaderna som ofta är förknippade med att upprätta samverkan mellan olika aktörer, minskar om det redan finns ett starkt förtroende mellan dem. Vid ett tillfälle var Yrjas på väg till ett möte, som han inte fått information om vad det skulle handla om.

För Yrjas var syftet med deltagandet att visa att Hushållningssällskapet fanns med som en möjlig samarbetspart och visa intresse för grön SFI² som mötet senare visade sig handla om. Människorna som befann sig på det första mötet träffades även dagen efter vid ett nytt möte, som Hushållningssällskapet höll i. Det andra mötet öppnades med en presentation av deltagarna och vilka organisationer de representerade. Sådana presentationer är också ett sätt för andra deltagare att uppmärksamma möjliga förmedlare till för dem nya resurser.

Mötet handlade om att Hushållningssällskapet skulle bjuda in nyanlända till Borgeby fältdagar, för att de nyanlända skulle få en inblick i svenskt jordbruk och den teknik som ingår där. Tanken var att det skulle finnas tolk på plats vid träffen på Borgeby och att den skulle utmynna i att arbetssökande minglade med potentiella arbetsgivare. Flera olika organisationer deltog vid mötet där Hushållningssällskapet ville visa sitt intresse och möjligheter att bidra med sina kompetenser. Detta i form av det som ska visas upp och presenteras under Borgeby fältdagar. Efter mötena började många deltagare inklusive Yrjas, att prata och mingla med varandra, flera deltagare utbytte också visitkort för kommande kontakter. Det är genom denna typ av ganska vardagliga möten som aktörer bygger förtroende för varandra. Kärnan i detta är att man visar ett positivt intresse för vad andra aktörer gör och vill, liksom att man sedan också är med om att i praktiken genomföra det man eventuellt kommer överens om.

Utifrån min samtalsintervju och observation av Yrjas berättade han att uppdragen ofta kom från personer som behöver hjälp med olika projekt och inte riktigt vet vart de ska vända sig. Eftersom han tidigare har sökt pengar från Leader, som rent fysiskt finns i samma byggnad

² Svenska för invandrare

som Yrjas och Hushållningssällskapet, kan man anta att Leader är en del av ett viktigt nätverk för både Yrjas och även i slutänden för byborna. Med kontoren belägna i samma byggnad finns fler möjlighet att rådfråga under projektens gång, om oklarheter eller fel skulle uppstå i ansökningarna kan organisationerna ha en rådgivande roll för varandra. Det sociala kapitalet gör att man kan diskutera och lösa sådana problem utan onödig formalisering.

Ett annat exempel på hur kontaktnät kan skapas inträffade under min observation av Hellsten under en konferens som handlade om stolt mat i Sörmland och deras livsmedelsstrategi i länet. Hellsten åkte till konferensen som representant för Leader. Vid framkomsten hälsade hon på en mängd människor. Hälsandet är en viktig ritual som bekräftar den samhörighet som är en viktig ingrediens i det sociala samspel som faktiskt bygger kontakter. I konferenslokalen befann sig ca 70 personer och Hellsten hälsade på många av dem. Konferensen inleddes med ett flertal föreläsningar och vid lunchtid skulle deltagarna ansluta sig till olika diskussionsgrupper, med olika inriktningar på frågor kring livsmedel. Hellsten stannade upp och pratade med en person hon kände igen sedan tidigare, och missade därmed helt den diskussionsgrupp hon ingick i. Efter att ha fått information om vart diskussionsgruppen tagit vägen, anslöt hon sig dit och anlände till rätt byggnad. Men när Hellsten anlant till det rum hon antog innehöll diskussionsgruppen med hennes ämne, upptäckte deltagarna att det var fel rum och fel diskussionsgrupp. Hon valde dock att stanna kvar och representera Leader och fick därmed flera nya kontakter som hon bytte visitkort med. För att hålla oss till socialt kapital, kan man säga att Hellsten här såg en möjlighet att investera i uppbyggandet av ett nytt socialt kapital, dvs. att knyta nya sociala kontakter som kanske på sikt kunde ge utdelning genom nya samarbetsprojekt.

Det sociala kapitalet kan därmed ses både som ett resultat av det förtroendeskapande som redan skett mellan aktörer och som en aktiv process genom samarbeten och uppvisat intresse. Det sociala kapitalet består helt enkelt av tillit och ömsesidighet som möjliggör och underlättar gemensam handling (Putnam 2001). Samtidigt är det strategiskt viktigt för organisationerna att själva vara synliga i produktionen av det sociala kapitalet. Hellsten nämner att hon alltid representerar Leader, även som privatperson. Som nämnts tidigare är arbetet en livsstil för henne. I den typ av sammanhang som landsbygdsutveckling utgör, finns i praktiken en överlappning mellan person och organisation. Det sociala kapitalet byggs emellertid undantagslöst för organisationen. Det personliga framträdandet blir ett verktyg för att bygga förtroende för organisationen. Att bygga social tillit blir därmed något som sker både via organisationen och via den individuella personen. Förtroenderelationer är dock inget som bara byggs mellan organisationer. Under min observation ringde Hellsten ett samtal och frågade om hjälp eftersom hon inte såg vad det stod på utskriften. Hon lade på luren och tackade sina "gamla gubbar". Eftersom ingen arbetsgivaravgift behöver betalas om projektansökaren är född före 1935, blir det mer pengar över åt de olika projekten.

”Tack mina gamla gubbar, man ska hålla sig väl med dem och de ska helst vara födda innan 1935, för då finns ingen arbetsgivaravgift och de anses som förbrukade, men inte i min värld!” (Jacqueline Hellsten)

Att skapa förtroende mellan aktörer spelar en viktig roll och ökar det sociala kapitalet. I Stenbacks fall kan det i längden vara svårare att skapa ett starkt socialt kapital då hon arbetar på kommunen där den allmänna välfärdspolitikerna ingår. Kvällsmötet med kultur och fritidsförvaltningen och ordföranden för landsbygdsrådet syftade till att skapa förtroende mellan aktörerna och utreda varför förslaget om

nedläggning av bibliotek och fritidsgårdar hade lagts och på vilket sätt man kunde lösa situationen. Stenbacks yrkesroll befinner sig mellan politiska instanser och bybor och det kan tänkas att det sociala kapitalet bli lidande i längden, då kommunens normer och regler kan sätta stopp för vad hon får säga och göra. I hennes uppgift ingår att försöka skapa förtroende mellan sig själv och de båda grupperna så att det sociala nätverket bevaras och utvecklas. I det här fallet är det sociala kapitalet nära förknippat med den förmedlande rollen eftersom grundsyftet är att skapa förtroende mellan kommunen och byborna.

Ett annat exempel under min observationstid hos Stenback var vid ett möte hos studentkåren på Högskolan Dalarna. Stenback gick in i ett rum där det strömmade till folk från olika organisationer. Folk hälsade trevligt på varandra och tog för sig av kaffet som var uppdukat. Stenback var inte med på mötet som landsbygdsutvecklare, utan deltog för att visa sitt intresse från näringslivskontoret i kommunen för att personen som hade hand om dessa frågor var ledig under längre tid. Mötet syftade till att skapa en koordinator för studentkårens bostadsbehov, samtidigt som nya kontakter skapades mellan de organisationer som var på plats. Mötet avslutades med att Falun och Borlänge kommuner tillsammans med andra organisationer sköt till de pengar som behövdes för att skapa en koordinatortjänst till Högskolan Dalarna. Här syns det tydligt att Stenback tar sig tid för att hjälpa till där det behövs genom att träffa människor som hon kan ta kontakt med i framtiden. Stenback har följt detta projekt ända från början, vilket i sin tur har bidragit till att hon utökat sitt sociala kapital. Det sociala kapitalet byggs delvis genom att delta i och närvara på olika typer av arrangemang. I sådana sammanhang byggs förtroende genom att man framstår som både nyttig och tillförlitlig. Det sociala kapitalet

hänger på så sätt nära samman med funktionen att kunna förmedla mellan olika sektorer eller sfärer.

6 Diskussion

De tre landsbygdsutvecklarna som ingår i min uppsats visar att alla tre är aktiva inom landsbygdsutvecklingen, men på olika sätt. Detta beror främst på att landsbygdsutvecklarna arbetar inom olika organisationer, som verkar på olika sätt. Skillnaden mellan privat och offentlig sektor är att inom exempelvis Hushållningssällskapet ska landsbygdsutvecklaren omsätta sin egen lön, och det måste finnas lönsamhet i utövan- det. Skillnaden är märkbar mellan Yrjas tjänst på Hushållningssällska- pet och Stenbacks tjänsteutövande på kommunen, då Yrjas kontaktas vid olika projektuppdrag och tillfrågas om han kan åta sig uppdraget medan Stenback istället kontaktas vid exempelvis nedläggningshot, och man räknar med att hon ska finnas tillhands för att hitta alternativa lösningar som mellanhand mellan bybor och politiker. Yrjas fungerar främst som mellanhand mellan bybor och deras utvecklingsprojekt, Yrjas visar bybor hur man söker investeringsmedel och vart man vänder sig. Hellsten från den ideella sektorn verkar mellan bybor, regelverk och LAG och arbetar enbart med projektprocessen och är rådgivande under projektens gång. Här blir det tydligt att landsbygds- utvecklarna arbetar på olika sätt med landsbygdsutveckling i de olika organisationerna.

Oavsett var landsbygdsutvecklarna arbetar uppvisar de ett starkt intresse för bevara och utveckla landsbygden. Landsbygdsutvecklarna kan kännetecknas av ett brinnande intresse för sin yrkesutövning, på ett sätt som sammanföll med deras privatliv, genom att ständigt prata

om och vara upptagen med nya idéer och projekt. En av informanterna var dock tydligare än de andra med att skilja på arbete och privatliv.

Att arbeta inom yrkesrollen som landsbygdsutvecklare kräver att man som person har ett socialt engagemang och har lätt att skapa kontakter och nätverk som utvecklas och vårdas. Detta samarbete mellan organisationer och privatpersoner bidrar till ett samhällsengagemang, ett socialt kapital som samtliga informanter har och värdesätter. Det sociala kapitalet är en viktig del av landsbygdsutvecklarens yrkesroll, enligt mina observationer och samtalsintervjuer.

7 Slutord

Denna studie har bidragit till att förstå hur landsbygdsutvecklare arbetar med landsbygdsutveckling. Vidare forskning skulle kunna göras på ämnet efter som det finns fler organisationer och yrkesroller inom landsbygdsutveckling. En form att fortsätta studera hur landsbygdsutvecklare arbetar kan vara att undersöka olika offentliga organisationer, jämföra dessa med varandra för att få en större inblick hur de arbetar. Ett annat exempel för vidare forskning kan vara att gå närmare in på hur landsbygdsutvecklare inom samma organisation arbetar och på vilka sätt de skiljer sig åt och samarbetar med varandra.

En annan vidare studie skulle kunna utgå personer som är examinerade landsbygdsutvecklare. Gradvis blir fler utbildade specifikt inom landsbygdsutveckling, i och med agronomprogrammet med inriktning på landsbygdsutveckling på Sveriges lantbruksuniversitet, kan det vara intressant att se hur yrkesrollerna utvecklas i framtiden. Eftersom utbildningen är relativt ny kan det därför vara intressant att se hur deras arbetsuppgifter kan se ut kopplat till utbildningen av det genomförda programmet.

8 Referenser

Bierschenk, et al. (2002). *Local development brokers in Africa: The rise of a new social category*, Inst. für Ethnologie und Afrikastudien.

Falu kommun (2016-05-17) *Landsbygd*, URL:

<http://www.falun.se/bygga-bo--miljo/landsbygd.html> [2016-05-25]

Hall (1999) "Social Capital In Britain", *British Journal of Political Science* 29 (3), s. 417-464.

Hushållningssällskapet a (u.å) *kunskap för framtiden [Broschyr]*

Hushållningssällskapet b (u.å) *Hushållningssällskapet Skåne*, URL:

<http://hushallningssallskapet.se/om-oss/hushallningssallskapet-skane/> [2016-05-25]

Jordbruksverket (2008) *Kompetensutvecklingsinsatser inom Miljö- och landsbygdsprogrammet 2000–2006 – en metautvärdering*.

Jönköping: Jordbruksverket (2008:23)

Jordbruksverket (2016-03-25) *Mer om leadermetoden*. URL:

<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/landsbygdfiske/lokaltledutvecklinggenomleader/lokaltleddutveckling20142020/meromleadermetoden.4.37e9ac46144f41921cd13e37.html> [2016-05-16]

Jordbruksverket (2016-01-08) *Lokalt ledd utveckling genom*

Leadermetoden URL:

<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/landsbygdfiske/lokaltledutvecklinggenomleader/lokaltleddutveckling20142020/lokaltleddutveckling.4.23f3563314184096e0d4ec2.html> [2016-05-16]

Kaijser & Öhlander (red.) (2011) *Etnologiskt fältarbete*. Andra uppl.
Lund: Studentlitteratur AB

Kvale & Brinkmann (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*.
Andra uppl. Lund: Studentlitteratur AB

Lewis and Mosse (2006). *Development brokers and translators: the ethnography of aid and agencies*, Kumarian Press.

Newton (1999) "Social and Political Trust in Established democracies", i P. Norrie (red) *Critical Citizens: Global Support for Democratic Government*. New York: Oxford University Press.

Putnam (2001) *Den ensamme bowlaren – Den amerikanska medborgarandans upplösning och förnyelse*. Stockholm: SNS Förlag